

Szilveszter éjjeli gondolatok

Egyik kedvenc íróm Fekete István „Öreg utakon” című művének első írása a „Szilveszter éjféli”. Stílusa lenyűgöző, és általam is megjárta régi utakra emlékezve olvasom a szépen megfogalmazott sorokat. Ez valami más szilveszter esti hangulatot idéz elém, mint amelyeket az emberek többsége átél.

„Zengett az ének, lobogtak örökös fények, és beírták a nagy matrikulába: 1941.

Odakünn pedig megnőtt a sírdomb. Körülötte kereng a hó, panaszkodik a szél, s egy láthatatlan kéz felírja a fejfára: 1940...”

A sorok gondolatokat ébresztenek bennem. Kilépek az erkélyemre, és tudom, hogy egy láthatatlan kéz felírta az újabb fejfára: 2015. Éppen átléptünk az újesztendőbe. A közelben ittas hangok ordibálnak, búcsúztatják az óévet, és köszöntik az újat. Tűzijátékos kellékek röpködnek a magasba, de én valahogy lassan nem is hallom és nem is látom, ami körülöttem történik, hanem gondolataimba mélyedve feltekintek a téli égbolt azon részére, melyet annyira szeretek. Ilyenkor, Szilveszter éjszakáján ott ragyognak az Orion csillagai, melynél szebb csillagképet nem tudok elképzelni. A Sirius, amely az égbolt legfényesebb csillaga, éppen deleléshez közeli égi útját járja.

Nézem őket, és érzem, hogy én most egy Föld nevű bolygóról valami más világba, az örökkévalóságba pillantok, és régmúlt időket látok jelenben. Az égbolt ugyanis egy olyan világot tár elém, amely sohasem a jelent, hanem a múltat mutatja, még hozzá folyamatosan.

Fekete István 1941 kezdetét említi. Abban az évben jelent meg Kulin György A távcső világa című könyvének első kiadása két kötetben. Újabb átdolgozott kiadásaival együtt amatőr csillagász nemzedékeknek lett ez a bibliája. Szinte együtt születtem ezzel a művel, amikor 1941 áprilisában először sirtam bele ebbe a földi világba, amelyben

azóta is benne élek. 2016-ban együtt leszünk 75 évesek.

Tudom, mennyi boldogságot jelentettek az első kis hangok pillanatai szüleimnek. Édesanyám még ma is kislának szólíthat, de Édesapám hasonló megszólítása már csak a szívemben él, onnan szól hozzám.

Édesapámat szilveszter estéken soha nem láttam vidámnak. Talán kimondatlanul is arra gondolt, amit most Fekete István sorai felszínre hoztak bennem is.

Ahogy nekünk, úgy az éveknek is vannak születésnapjai. Az új esztendőt köszöntve, magunk mögött hagyunk egy évet, ami nem jön vissza többé. Minden ember, attól kezdve, hogy rálépett a földi élet színpadára, egy „végső visszaszámlálás” részesévé válik.

Bay Zoltán özvegye egy alkalommal a következőt mondta nekem: „Zoltán gyakran emlegette, hogy a fizikában a legkegyetlenebb koordináta az idő.”

Igen, ha elindulok valahova otthonról, és valamit otthon felejtettem, visszafordulhatok és visszamehetek érte. Ugyanazt az utat többször és másképpen is megtehetem, de az idővel egészen más a helyzet. Minden eltelt perc, óra, nap, esztendő azt jelenti, hogy az életemből ennyivel kevesebb van hátra, és visszafelé haladni nincs lehetőségem. Ezt zakatolja halkán és ütemesen a közelemben lévő óra is, miközben másodpercmutatója mutatja is az idő kéréllhetetlenségét. Ráadásul senki sem tudhatja, hogy mennyi van még hátra, csak azt, hogy mennyi telt el az életéből, visszavonhatatlanul.

Akik ezen a Földön élünk, élvezhetjük az élet örömeit, lehetőségeit, és elviseljük a bennünket ért bánatokat, részesei vagyunk az idő-koordináta kegyetlenségének.

Fiatal éveimben úgy gondolkoztam, hogy még előttem az élet. Tele voltam tervekkel, és az idő múlásával nem is törődtem. Ma azonban már más a helyzet. Ahogy sokasodnak az emlékek, ahogy peregnek az évek, úgy

jut egyre inkább eszembe, hogy az emlékek sokasodása az élet múlásának egyik jele. Kárhoztatom magamat azokért az órákért, amiket felelőtlenül elherdáltam, és szívesen emlékszem vissza azokra, melyeknek tartalmat és értelmet adtam.

Gyönyörködöm az égbolt szépségében, és szinte hallom egyik példaképemtől, az emberi szívekig hatoló, utánozhatatlanul szépen zengő mély hangján, azokat a sorokat, amelyek nekem és szakköröseimnek évtizedekkel ezelőtt írásban is megörökített:

„Oly mély az ég, mint függő óceán,
Fejünk felett sugárzó nagy talány.
Sötét ölen megannyi fénysziget,
Ha feltekintünk, szívünk megremeg,
Bús földi lényünk forró lángra gyúl
A fénybe vágyunk olthatatlanul,
Repülni fel a fénybe – mely örök.

Byron

Kívánom, hogy e szép gondolatokat a XX. sz. nyelvére lefordítva meg tudjátok értetni, minél több emberrel.

Dr. Kulin György

Szeged, 1966. augusztus 26.”

*Oly mély az ég, mint függő óceán,
fejünk felett sugárzó nagy talány
Sötét ölen megannyi fénysziget,
Ha feltekintünk, szívünk megremeg,
Bús földi lényünk forró lángra gyúl
A fénybe vágyunk olthatatlanul
Repülni fel a fénybe – mely örök
Byron*

*Kívánom, hogy e szép gondolatokat
a XX. sz. nyelvére lefordítva meg tudjátok
értetni minél több emberrel
Szeged 1966 aug. 26*

2016-ban lesz ennek 50 éves évfordulója. A sok „fénysziget” között van egy, amit Napnak nevezünk, és van közelében egy szép „kék” bolygó, a mi közös otthonunk, a Föld.

E szép sorok után már a huszonegyedik század reggelén, ezt úgy tudom lefordítani, hogy nézzünk fel néha az égboltra, és gondolkodjunk el azon, hogy mi is egy égitesten élünk. Egy olyan bolygón, amelyen kialakulhatott egy olyan élet, amelynek mi emberek is részesei vagyunk. Olyan részesei, akik kifejezhetik érzelmeiket, gondolataikat, és megpróbálhatják azokat másokkal is átéreztetni, hátha hatnak azokra is, akikre hatniuk kellene. Mindezek csodálatos képességek, amelyekkel élnünk kellene.

Gyurka bácsi egyik előadásán így fogalmazott:

„A természet nem ismétli meg önmagát. Éppen sokfélesége, változatossága az, ami szépségét, érdekességét adja.”

Még csak két nagyobbik gyermekem, lányaim éltek, amikor hazaérkezésemkor egy cseh szlovák filmet néztek. Éppen egy testvérpár, két fiú ment egy szép erdő szélén, amikor a kisebbik a fák között egy konzervdobozokból és nylon zacskókból álló kupacra mutatva, így szólt bátyjához:

„Nézd, hát nem olyanok az emberek, mint az állatok?”

A bátyja erre így válaszolt:

„Öcsi, ne mondd ilyet, mert ezzel sérted az állatokat.”

A XXI. századot írjuk a fejfákra, egyre-másra felkerülnek az újabb évszámok, telnek az évek, és mi emberek valami nagy számárságot követünk el. Napról napra fogy az, ami Földünk „szépségét, érdekességét adja.”

Az idézett mondatok elhangzása óta sok-sok növény és állat végleg, örökre elbúcsúzott ettől a földi világtól, az élettől. Búntudattal kell átéreznünk mindezt, és mindent elkövetnünk, hogy megmenthető legyen, ami még menthető. Szépségéből és érdekességéből nagyon sokat veszített Földünk.

Kozmikus értelemben véve a Föld a földlakók otthona. Nincsenek fizikai értelemben vett válaszfalak az egyes országok között, a Föld felszíne a közös padló, és a fölénk boruló atmoszféra a közös mennyezet.

A Föld, mint égitest nincsen veszélyben tetteink miatt, mert szerencsére ahhoz túl jelentéktelenek vagyunk, de a rajta lévő életre

egyre nagyobb veszélyt jelentünk. A bioszféra az élet számára tönkretetheető!

Egyszer egy regényben olvastam: „A természetnek nincs szüksége emberi beavatkozásra.”

Most kezdjük igazán érezni, mennyire így van ez. Szinte meleg van. Nem öltötte magára szép fehér téli bundáját a Föld északi féltekéje. Ez a bunda már egyre szakadozottabb. Már a globális felmelegedés is nyakunkba szakadt.

Olyan szép tud lenni az élet!

Szeretem a természetet. Csodálatos időtöltés a magányos séta, a Fekete Körös menti erdőben – a Bay Zoltán Csillagászati és Környezetvédelmi bázisunk közelében –, ahol nem ér csalódás. A növények és az állatok itt kedves barátaim. Igyekszem minél jobban megismerni őket. Számomra a megismerés és szeretet elválaszthatatlan. Amit megismerek, és ezáltal megszeretek, azt attól kezdve még jobban igyekszem megóvni, az emberi „beavatkozástól”.

Aztán itt vannak a derült éjszakák, amikor az égboltra tekintve szembetalálom magam a végtelennel, és felmerülő kérdések özöne int szerénységre és aláatra azzal a világgal szemben, amelyet szerencsére nem tud az ember tönkretenni. Ilyenkor szárnyalnak a gondolatok, miközben évszaktól függően a természet hangjai nyújtják a zenei aláfestést, ami nem más, mint a béka-kuruttyolás, a tücsökciripelés, a bagolyhuhogás, vagy éppen a távoli kutyaugatás.

Azt kívánom 2016-ra, hogy minél többen élvezzük ezt, osszuk meg másokkal is az élményt, mert ez is hozzájárulhat ahhoz, hogy a földi életet még jobban óvjuk, és őrizzük meg azokat a szépségeit, amelyek még megmaradtak.

Óhatatlanul felcsendülnek bennem Omar Khajám perzsa költő és csillagász sorai:

„Ifjak s öregek, kik itt vagyunk, mit művelünk? Kergeljük az álmokat, mik csalják szemünk. Ember nem időzhet itt e vénhert földön: Mennek – mi jövünk; mások jönnek és mi megyünk.”

A sorok figyelmeztetnek. Mi idősebbek, az elmenőben lévők közé sorolunk be valahova,

akik utánunk jönnek, szintén menni fognak, és utánuk is szeretnének jönni, újabb és újabb nemzedékek. A felelősség nyomaszótan nehezedik vállainkra, és nehezedni fog az utánunk jövők vállaira, mert nem mindegy, hogy milyen életlehetőséget hagyunk utódainkra.

Minden élőlény, az emberek is, utódaikat szeretik a legjobban, ebben a földi világban!

Ha valami, akkor legalább gyermekeink, és a mások gyermekei iránt érzett szeretetünk adjon erőt és felelősségérzetet ahhoz, hogy a nagy csatát megvívjuk. Elkövetett esztelenségeinket jóvátégyük, és türelmünk legyen hozzá. Az emberiség túljárt a saját eszén! Térjünk észhez!

Az idő múlása ellen nincs orvosság, tehetetlenül kell vele szembenéznünk, de módunkban áll tartalommal, szeretettel, emberséggel megtölteni földi létünk éveit.

2000. július 24-én, Bay Zoltán születésének 100. évfordulóján megadatott számomra az, hogy az MTA dísztermében Bay Zoltánról, mint a fiatalság példaképéről előadást tarthattam. Akkor a befejező gondolatokat két röviden megfogalmazott mondat köré próbáltam csoportosítani: „Bay Zoltán teljes életet élt. Éveket adott az életnek, és életet az évekeknek.”

Próbáljunk meg 2016-ban és az elkövetkező években, évtizedekben is ennek megfelelően élni, és felelősségteljesen cselekedni!

2015-ben, a Fény Nemzetközi Évében, sok helyen és sok alkalommal emlékeztem meg Bay Zoltán „fényre szabott” méter definíciójáról, melyet 1983-ban fogadtak el.

2016. február 6-án lesz ugyancsak Bay Zoltán nevéhez fűződően egy 70 éves évforduló is. Holdradarviszshang-kísérletének akkori sikeréhez – amelyet az emberiség történetében akár az úrkorszak aktív kezdetének is tekinthetünk – az általa bevezetett jelösszegzés módszere vezetett. A radarcsillagászatban ennek modernebb változatát használják. Méltán tartják őt a radarcsillagászat atyjának. Legyünk ezekre büszkék.

Boldog Új Ezztendő!

Márki-Zay Lajos